

Ito Hirobumi zmienił japońską administrację

12 stycznia 1898 roku Ito Hirobumi, zwany również Hirofumi lub Hakubun, został wybrany premierem Japonii.

Czas, w którym stał on na czele rządu Japonii, a kilkakrotnie wybierano go na to stanowisko*, stanowił nową kartę w historii tego kraju, naznaczonym zachodnim sposobem rządzenia, odcinającym się od panowania szogunatu Tokugawy i nadającym rządowi państwa Meji nowe znaczenie. Jego największym osiągnięciem, oprócz sukcesów w polityce zagranicznej Japonii, było uchwalenie konstytucji Japonii (1890), zmiana sposobu rządzenia krajem poprzez stworzenie Kokkai* (1890), powołanie ministrów podległych premierowi oraz uformowanie zawodowej administracji.

Ito Hirobumi, adoptowany syn samuraja, w 1863 roku wyjechał do Anglii, a doznawszy szoku widząc możliwe sposoby rządzenia państwem, uznał za konieczność wprowadzenie w Japonii reform imitujących zachodnie rozwiązania. W 1882 roku stanął na czele delegacji, jednej z wielu, w których uczestniczył, wysłanej, by poznać inne sposoby

funkcjonowania administracji. W tym celu Ito Hirobumi zwiedził całą Europę, ale najbardziej zafascynowany był pruską biurokracją, którą po powrocie do kraju przyjął jako wzór dla administracji japońskiej. Model niemiecki, uważał Hirobumi, oferował racjonalność i nowoczesność bez potrzeby pozbywania się anglosaskiego liberalizmu i przy jednoczesnym zachowaniu japońskiej tradycji. Stąd konstytucja Japonii oraz [japoński parlament](#) ukształtowane zostały według Reichstagu i częściowo oparte na systemie brytyjskiego Westminster.

Ito Hirobumi był świadomy, że polityczna korupcja w Kraju Kwitnącej Wiśni rozwijała się w przeświadczeniu o niekaralności (jeszcze za Tokugawy powołano Biuro Audytu, ale nie posiadało ono uprawnień śledczych) i pewnej legalizacji lekceważenia prawa antykorupcyjnego. Oligarchia uważała administrację za platformę do załatwiania własnych interesów. Na tym tle rosły potęgi przemysłowe, na przykład Mitsubishi Company, które wykorzystując przekupstwo, doprowadziło do monopolu w przybrzeżnej żegludze. Ta potężna firma oferowała pieniądze nawet wpływowym gazetom. Do połowy lat 80 XIX wieku Mitsubishi miało nawet specjalny fundusz w wysokości 400 tysięcy jenów, służący do przekupywania rządowych urzędników.

Przed uformowaniem Kokkai, rząd był zdominowany przez hanbatsu, klikę

byłych samurajów z zachodniej Japonii. Po wyborach parlamentarnych w 1890, gdzie zasiadało ponad 300 delegatów, stan ten uległ zmianie, podobnie jak reguły wyborów parlamentarnych. 11 lutego 1889 roku wprowadzono prawo elekcyjne, a przekupstwo, według artykułu 91 tej regulacji, stało się przestępstwem kryminalnym. Do czasu rządów Ito Hirobumi, kary za to przestępstwo nie działały odstrasżająco. Korupcja była wszechobecna i nawet dziennikarze, którzy z niej często korzystali, twierdzili, że osiągnęła nowy, niewyobrażalny poziom. W społeczeństwie japońskim krążyły korupcyjne rymowanki, a dzieci śpiewały o niej piosenki. W gazetach ukazywały się też historyjki karykaturujące np. sytuację podczas wyborów parlamentarnych i ich "wysoką cenę". Tej groteskowej sytuacji nie zmieniło nowe prawo w początkach państwa Meji, które w 1868 roku, zastąpiło szogunat Tokugawy. Istniało przecież prawo nakazujące urzędnikom pracę ku chwale państwa, przewidywano kary dla tych, którym sprawowanie urzędu nie przeszkadzało w przyjmowaniu łapówek, wprowadzono szereg innych przepisów antykorupcyjnych. Zawierał je także nowoczesny Shinritsu Koryo, pierwszy kodeks karny Japonii, wprowadzony w 1871 roku i stosowany do 1882, który przewidywał kary dla urzędników uwikłanych w korupcję oraz innych osób, oferujących im łapówki. W zależności od wysokości łapówek wymierzano kary poczynając od bicia do uduszenia. Przyznanie się do tego

przestępstwa, jeszcze przed jego wykryciem, mogło skutkować zmniejszeniem kary. Pomimo jednak istniejących uregulowań, stare nawyki były praktykowane wśród japońskich biurokratów. Próby zmiany tego wizerunku podjął się, wykształcony w Europie i oczarowany niemiecką dyscypliną, Ito Hirobumi.

Podczas jego pierwszej kadencji, dzień po zaprzysiężeniu go na stanowisku premiera, dekretem cesarza z 23 grudnia 1885 roku wprowadzono kary dyscyplinarne dla skorumpowanych urzędników, które to kary były bardzo surowo przestrzegane. Trzy dni po ogłoszeniu dekretu Ito ogłosił, że niekorupcyjność urzędników będzie priorytetem rządu. W dalszej kolejności wprowadził "Regulacje dotyczące osobistej odpowiedzialności urzędników", które zostały wydane 30 czerwca 1887 roku. W artykule 1 urzędnicy byli zobowiązani do przestrzegania rozporządzeń i ustaw. Zgodnie z artykułem 8 Regulacji urzędnicy nie mogli w żadnym czasie i od żadnej osoby otrzymywać, w związku z wykonywaniem swoich obowiązków, jakiegokolwiek prezentu. Nie mogli też przyjmować pieniędzy pod pretekstem opłat, ani otrzymywać żadnych korzyści finansowych, uwzględniając w tym zniżki od firm transportowych, czy przyjmowanie darmowych posiłków. Nieprzestrzeganie tych zasad skutkowało usunięciem z urzędu, postępowaniem dyscyplinarnym lub, w wypadku mniejszej wagi, reprymendą.

Aby zrozumieć przypadki mniejszej i większej wagi, zwłaszcza przy korupcji politycznej, można posłużyć się określeniami R.H.P. Masona, który tak opisywał pierwsze wybory parlamentarne - Przekupstwa zostały podzielone na dwie kategorie: małe i duże. Proste, prawda? Te pierwsze określały niewielkie kwoty pieniężne, chusteczki, torebki cukru, ręczniki, suszone ryby, pudełka ciastek i tym podobne. Większe łapówki zaczynały się od trzech jenów, ponieważ ofiarowanie takiej kwoty uważano za spory wysiłek ze strony kandydatów o to, by zdobyć głosy wyborców.

Przy wprowadzaniu zachodniego stylu administrowania, premier korzystał z pomocy Nishi Amane, japońskiego filozofa, który miał wielki wpływ na japońską edukację. Uznał on, że urzędnicy powinni stać na straży przeciw sprzeniewierzeniu publicznych funduszy i dbać o to, by administracja była przejrzysta. Nishi był szefem edukacji w Japonii, miał wpływ na kształtowanie się nowych szeregów administracji, był gorącym orędownikiem zachodniej filozofii i to jemu zawdzięcza się zachodnią terminologię występującą w dzisiejszych pismach filozoficznych Japonii. Przy wsparciu tak wybitnego umysłu, Ito wytrwale reformował Uniwersytet w Tokio i w 1881 roku przekształcił uczelnię w tzw. "szkołę dla rządowych biurokratów".

Konsekwencją reform wprowadzonych przez Ito było to, że w Japonii i Korei, będącej protektoratem, w 1910 roku administrację zasilało 10 tysięcy

urzędników, a do roku 1937 ich liczba wzrosła do 87, 552. Dzięki Ito Hirobumi administracja publiczna Japonii uważana jest za opartą na ciężko pracującej, wykwalifikowanej i godnej zaufania kadrze.

*Ito Hirobumi (1841-1909) był pierwszym japońskim premierem (22.12.1885-30.04.1888) wybieranym ponownie na piątą (08.08.1892 - 31.08.1896), siódmą (12.01.1898 - 30.06.1898) i dziesiątą (19.10.1900 - 10.05. 1901) kadencję

* Kokkai - dwuizbowy parlament, składający się z Niższej (Reprezentantów) i Wyższej (Doradców) Izby, odpowiedzialny m.in. za wybór premiera

Źródła: The Formation of the Early Meiji Legal Order: The Japanese Code of 1871 and Its Chinese Foundation. Autor: Paul Heng-chao Ch'en; Law in Japan. A turning point. Ed. Daniel H. Foote. Wyd. University of Washington Press. 2008; The Development State Meredith Woo Cumings, Wyd. Cornell University Press 1990; Political Bribery in Japan Richard H. Mitchell. Wyd. University of Hawaii Press. 1996